

**Lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle arpajaislain
ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta Dnro SMDno-2019-2239**

Porin perusturvan psykososiaalisilta palveluilta on pyydetty lausuntoa otsikossa mainittuun asiaan. Lausuntonamme esitämme seuraavaa:

Rahapelihaitat koskettavat Suomessa n. 900 000 ihmistä aiheuttaen merkittävän kansanterveydellisen ongelman ja valtavia kustannuksia monella eri sektorilla Suomessa. Porin perusturvan yhteistoiminta-alueella tämä tarkoittaa, että rahapelihaitat koskettavat noin 18 000 alueen asukasta.

Porin perusturvan psykososiaalisissa palveluissa hoidetaan erilaisia riippuvuuksia, myös rahapeli riippuvuutta. Rahapelihaitat näyttäytyvät psyykkisinä, fyysisinä, sosiaalisina ja taloudellisina ongelmina aina työpaikan menettämisestä parisuhteen kariutumiseen ja itsemurhayrityksestä vakavaan ylivelkaantumiseen. Tai pahimmillaan näihin kaikkiin yhteensä.

Arpajaislain tarkoitus hoitoa toteuttavan tahon näkökulmasta on ennaltaehkäistä ja vähentää mahdollisimman tehokkaasti ongelmia; luoda raamit sille tehtävällä, jota Veikkaus Oy Suomessa toteuttaa. Koska rahapeli riippuvuuden synty ja mahdollistaminen näyttäytyvät palveluissamme sekä kotimaisen että ulkomaisten palveluntarjoajien ylläpitämänä, on tärkeää, että arpajaislaissa otetaan huomioon rahapelien tarjoajat kokonaisvaltaisesti, mitään rahapelaamisen tuottajaa sen enempää suosimatta.

1. Pakollinen tunnistautuminen

Pakollinen tunnistautuminen hajasijoitettuihin rahapeliautomaatteihin on jo tapahtunut. Tämä on palveluissamme saanut asiakkailta poikkeuksetta kiitosta. Tällä hetkellä pakollisen tunnistautumisen laajentuminen kaikkeen pelaamiseen tuntuu aikataulullisesti liian hitaalta.

Lausumme, että *rahapelihaittojen vähentämisen ja ennaltaehkäisyn hengessä tuota aikataulua on kiristettävä ja laajennettava mitä pikimmiten kaiken rahapelaamisen piiriin.*

Koska käytännön kokemus ja tutkimus kertovat, että ala-ikäisenä aloitettu rahapelaaminen indikoi vahvasti mahdollista rahapeliongelman tai rahapeli riippuvuuden kehittymistä, lausumme, että *rahapeli tuotteen välittäminen alaikäiselle pitäisi olla laitonta samalla tavalla kuin alkoholin välittämisen.* Lakia tulisi näitä osin muuttaa vastaavasti. Tällä hetkellä täysi-ikäinen henkilö voi luovuttaa rahapeli-arpoja alaikäiselle ja voiton saa lunastaa, vaikka onkin alaikäinen.

2. Valevoitot ja ”pelin sisäiset” tapahtumat

Rahapeli riippuvuuden hoitomuotona on ensisijaisesti kognitiivinen käyttäytymisterapia, jossa keskitytään pelaajan rahapelikäyttämiseen ja pelaamiseen liittyviin virheellisiin uskomuksiin. Koska arpajaislain uudistuksen ensisijaisena tavoitteena on rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen, lausumme ns. punaisia pelejä sekä raaputusarpoja koskien seuraavaa:

Pelaamisen todellinen hinta tulee tuoda näkyväksi, palautusprosentti itsessään ei avaudu keskivertokuluttajalle. Antamalla keskimääräinen tappio rahapeliautomaatilla tunnissa kuluttaja voisi suhtautua pelaamiseensa ja siihen kulutettuun rahasummaan realistisemmin.

Pelaaminen tulisi keskeyttää tasaisin väliajoin järjestelmän puolesta. Keskeytyksen aikana kuluttaja saisi näytölle informaation ajasta, jonka on koneella käyttänyt, sekä rahamäärästä, joka peliin on hävitty ja pelistä voitettu.

Lausumme myös, että *arpajaislaissa pitää määritellä ”voitto” punaisten pelien ja raaputusarpojen osalta.* Tällä hetkellä kyseisissä peleissä on käytössä ns. valevoitot, jotka näyttävät vahvasti rahapeli riippuvaisen ajattelussa ja joiden purkamiseen ajattelussa käytetään hoitosuhteessa paljon resursseja. Valevoitoina tarkoitamme seuraavaa:

- a. Raaputusarvoissa voitoksi lasketaan joko sama summa kuin panos tai panosta vähäisempi summa. Tähän ehdotamme arpajaislaissa muutosta. Voitto ei voi olla sama kuin panostettu summa tai panosta vähäisempi summa. Näin ollen, joka toinen arpa ei voita (Joulukalenteriarpa 2020, valheellinen markkinointi), vaan todellinen voittavien arpojen prosentti kokonaismäärästä on n. 8 prosenttia.
- b. Rahapeliautomaatissa automaatti ilmoittaa voiton tapahtuneen, vaikka voitto olisi pienempi kuin panos. Esim. yhden euron panostuksella kierrokselta voi tulla 20 sentin voitto. Lausumme, että *valevoitot on poistettava ja korvattava todellisella pelitapahtuman raportoinnilla* (esimerkkitapauksessa: hävisit 80 senttiä)

Myös riippuvuutta aiheuttavia *ns. läheltä piti- tilanteiden tietoinen luominen rahapeliautomaattien peleissä on kiellettävä.*

3. Rahapeliautomaattien sijoittelua ja myyntipisteiden sijoittumista koskeva sääntely sekä valvonnan toteuttaminen

Covid19-pandemia on kaikessa kauheudessaan tarjonnut mahdollisuuden tarkastella yhteiskuntaa, jossa rahapeliautomaattien eli ns. punaisten pelien olemassaolo ei häiritse ihmisten arkea. Palveluissamme olevat henkilöt ovat poikkeuksetta antaneet positiivista palautetta poikkeusajasta rahapeliautomaattien suhteen. Myös asiakkaat, joiden pääasiallinen pelimuoto on verkossa, ovat kokeneet, että kiinni olevat rahapeliautomaatit ovat vaikuttaneet heidän verkkopelaamiseensa. Näiden kokemusten perusteella vahvistuu ajatus siitä, että rahapeliautomaattien olemassaolo ja näkyminen kaikessa arkisessa ympäristössä ylläpitää rahapelaamisen kulttuuria, joka omalta osaltaan ehdollistaa ihmisiä rahapelaamiseen. Myös valvonnan toteuttaminen on erittäin vaikeaa erityisesti etäämpänä olevia pelikoneita koskien, mutta myös kassalta myytäviä tuotteita koskien. Porissa on 2010-luvulla toteutettu osana ehkäisevän päihdetyön Pakka-toimintaa useita ikärajavaalvottujen tuotteiden ostokokeita. Viimeksi vuonna 2019 toteutetussa rahapelaamisen ostokokeessa tuloksena oli, että 84 %:lta pelikoneilla pelaavilta nuorilta näyttäviltä täysi-ikäisiltä koepelaajilta/-ostajilta ei kysytty ikää, raha-arvan ostajilta 57 %:lta ei kysytty ikää. Samana vuonna Porissa toteutetuissa alkoholin

ostokokeissa 87 %:lta nuorilta näyttäviltä täysi-ikäisiltä koeostajilta kysyttiin paperit. Näiden perusteella lausumme siis seuraavaa:

Rahapeliautomaattien sijoittelu tulee rajata kauppojen ja muiden arkisten ympäristöjen ulkopuolelle, kauas kouluista ja laitoksista. Rahapeliautomaatit tulee sijoittaa ns. ikärajavalvottuihin pelisaleihin ja pelikasinoihin. Tämän rajauksen myötä rahapelaamisesta on mahdollisuus tulla (ainakin osittain, niin paljon kuin yhteiskunta asiaan voi vaikuttaa) tietoinen valinta; ei jotain, johon ajaututaan ruokakaupassa.

Lisäksi lausumme, että jos edellä oleva muutos arpajaislakiin tehdään, on tärkeää, että *arpajaislakiin kirjataan pelisalien maksimäärä ja tämän määrän arvioinnin suorittaa rahapelihaittoihin erikoistunut asiantuntijatyöryhmä.*

3. Rahapeliä markkinointia ja arpajaislain vastaista markkinointia koskeva sääntely

Lausumme kuten Janne Nikkinen & Virve Marionneau, CEACG/HY lausunnossaan tätä arpajaislakiluonnosta koskien (11.11.2020): *Veikkauksen pelien markkinoinnin osalta myös nk. tuoteinformaatio, Veikkauksen logon tai brändin näkyvyys sekä rahapeliä näkyvyys etenkin arkiympäristöissä tulee lukea osaksi markkinointia. Rahapeliä näkyvyyden rajoittamisen osalta rahapelituotteita ei tule olla näkyvillä paikoilla arkiympäristöissä, kuten kauppojen kassoilla, vaan ainoastaan valvotuissa pelisaleissa. Veikkaus voi myydä kaikki tuotteensa niissä.*

Markkinoinnin sääntelyä tulee suunnata ennakkointiin jälkikäteen tapahtuvan reagoinnin sijaan ja rinnalla. Kuten tupakan suhteen, valistuskampanjat tulee toteuttaa irrallaan Veikkauksesta. Mallina voi toimia Savuton Suomi 2030 -kampanja, jossa tavoitteena on että v. 2030 alle viisi prosenttia aikuisväestöstä käyttää tupakkatuotteita. Vastaavalla tavalla rahapelipolitiikan tulisi vähentää rahapelaamista, koska kulutus ja haitat seuraavat toisiaan (Rossow 2019; Sulkunen et al. 2019).

Erityisesti sosiaalisen median eri alustoilla tapahtuvan yksityishenkilöiden, ns. some-vaikuttajien, toteuttaman markkinoinnin kohderyhmänä on selkeästi nuorempi väestö Suomessa. Kohderyhmän iän vuoksi, tämä mainonta on erityisen haitallista. *Uudistettavaan arpajaislakiin on lisättävä selkeät sanktiot tällaisesta markkinoinnista.*

4. Veikkauksen kanavointikyky

Rahapeliongelmia ja rahapeli riippuvuutta hoitavana tahona, sekä rahapelihaittoja hoitavana ja selvittävänä tahona emme näe eroa siinä, mikä taho rahapelihaitat aiheuttaa; yksilölle rahapelihaitta on aina haitta, oli lähde mikä tahansa. Siksi *suhtaudumme kanavoinnin mainitsemiseen arpajaislaissa äärimmäisellä varovaisuudella* ja lausumme seuraavaa:

Kanavointi tarkoittaa näkökulmastamme rahapelaamisen määrän eli rahapeleihin hävityn summan samana pysymistä. Kanavoinnilla käsitämme, että tarkoituksena on kanavoida ulkomaille hävityt rahat kotimaiselle palveluntarjoajalle. *Kanavointi on siis lähtökohtaisesti, haittojen ennaltaehkäisyn ja vähentämisen nimissä, paradoksaalinen asia kirjata arpajaislakiin.* Kaikkien nyt toteutettavien toimien on tarkoitus kokonaisvaltaisesti vähentää suomalaisten rahapelaamista, eli vähentää rahapeleihin kokonaisuudessaan hävittyä summaa. Kanavoiminen ja sen kirjaaminen arpajaislakiin saattaa aiheuttaa jatkossa hyvin epäselviä tilanteita, joissa pelaamiseen kannustamista tullaan selittämään kanavoimisella. Jos tämän kaltainen kanavointi mainitaan arpajaislaissa, niin siinä on samalla *tuotava yksiselitteisesti esiin, että kanavointia ei saa käyttää suomalaisten kokonaisrahapelaamisen lisäämisen menetelmänä.*

Matti Järvinen

Psykososiaalisten palvelujen päällikkö

Porin Perusturva

Perusturva
Psykososiaaliset palvelut

25.1.2021
